

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 978295/4

בבית הדין הרבני באר שבע

לפני כבוד הדיינים:

הרב אהרן דרשביץ — אב"ד, הרב עובדיה חפץ יעקב, הרב אברהם צבי גאופטמן

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד ברוך חסין)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד איילת קריספל)

הנדון: סמכות בית הדין באכיפת הסכם גירושין ומינוי שמאי

פסק דין

בפנינו בקשה לאכיפת הסכם גירושין, ומנגד טענה לחוסר סמכות ביה"ד.

א. רקע עובדתי וטענות הצדדים

הצדדים התגרשו כדמו"י ביום כ"ח אדר התשע"ה (19.03.2015).

בתאריך י"ט אדר התשע"ה (10.3.2015), נערך הסכם גירושין בביה"ד אשר נכתב בו:

ד. המג'רש הרשום ע"ש שני הצדדים ב[...] יוערך ע"י שמאי מוסכם בין הצדדים. לאחר קבלת השמאות הצדדים יודיעו אם רצונם לנהל התמחרות ביניהם, במידה וירצו, יערכו הצדדים התמחרות ביניהם לרכישת המגרש ותשלום חציו לצד השני או מכירתו לצד ג' אם יציע סכום גבוה מהצעת הצדדים.

ביום 6.12.16 הגיש הבעל לשעבר תביעה לאכיפת הסכם.

לטענתו בני הזוג טרם הגיעו להסכמה בזהות השמאי. אולם, קיימת כבר שמאות של מנהל מקרקעי ישראל של כ־645,000 ₪ למגרש באותו גודל אשר מייתר את ההליך היקר של שמאות פרטית. בנוסף, טען שבינתיים הוא משלם לבד את עמלות הערבויות של המגרש.

בקשות הבעל הן:

א. האישה תנפיק את הערבות על המגרש בעבור מחצית הסכום.

ב. קביעת שמאי ע"י ביה"ד, או קבלת הצעת השמאי הממשלתי.

ג. ביצוע התמחרות, הכוללת הצגת בטחונות.

ד. העברת הזכויות במגרש לצד הרוכש, עם כל המטלות הנלוות לכך.

ה. קביעת לוח זמנים עד שלושה חודשים לסיום ההליך.

כמו כן הבעל לשעבר הזכיר הלוואה של 36,000 ₪ אשר לטענתו נתן לאישה ולא שולמה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בבקשה נוספת מיום 15.12.16 צירף קישור לשמאות הממשלתית באתר מנהל מקרקעי ישראל.

מנגד, בתגובה מיום 13.12.16, טענה האישה לגופו של ענין, שהבעל הוא זה שעיכב את ביצוע הסכם הגירושין עד עיתוי זה, וטרפד את מכירת המגרש לצד ג' בסכום גבוה מהנ"ל. עוד טענה שהסכום של 650,000 ₪ הוא סכום מינימום להגשת הצעה במכרז, והמגרש המדובר הוא במיקום מיוחד אשר מעלה מאד את ערכו. היא הפנתה לאתר יד2, משם נראה לכאורה שמגרשים ב[...] בגודל +500 מ"ר נמכרים במחיר של כ־800,000 ₪.

יחד עם זאת, היא הביעה רצון להתקדם בעניין השמאות, ולשקול אז האם לבצע התמחרות, מכירה לבעל במחיר השמאות, או מכירה לצד ג' המרבה במחיר, כפי סעיף הנ"ל בהסכם הגירושין.

בנוסף, היא הכחישה את עניין ההלוואה, ודרשה מסמכים מהימנים לגבי עמלת הערבות, אשר לדבריה קבלו עליה פטור מהבנק.

אולם, בראשית דבריה, וכן בתגובת ב"כ האישה מיום 20.12.16, טענו האישה וב"כ לשלול על הסף את סמכות ביה"ד לדון באכיפת ההסכם לאחר הגירושין, לאור פס"ד [בג"ץ 6103/93](#) לוי נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, [פ"ד מח\(4\) 591](#) (1994) (להלן "פרשת סימה לוי").

כידוע, פרשת סימה לוי דנה באכיפה של סעיף בהסכם הגירושין, בו הותנה שיפוי לבעל עבור הגדלה במזונות הילדים באמצעות האישה. בג"ץ קבע שאף שההסכם אושר בביה"ד, הסמכות לדון באכיפת ההסכם היא לביהמ"ש האזרחי (בימינו, ביהמ"ש לענייני משפחה), וז"ל (עמ' 614):

משסיים בית הדין הרבני את מלאכתו ופסק בנושא הגירושין שנכרכו בו נושאי ממון אף הם, שוב אין הוא מחזיק בסמכות להידרש לתביעות בחילוקי דעות המתגלעים באותם נושאי ממון, ובהם הסכם השיפוי [...] וממילא נתונה הסמכות הייחודית לדון באותם נושאי ממון גם בתניה החוזית הממונית לשיפוי אך לבית המשפט האזרחי הוא לבדו.

מנגד, טען הבעל שביה"ד פועל בסמכות למימוש הסכם הגירושין. הוא ציין בבקשה מיום 3.1.2017 לפס"ד מביה"ד חיפה (תיק 100749/5) מיום כ"ז בשבט התשע"ג (07.02.2013), שכתבו:

כאשר ניתן להסיק שהסכם גירושין שקיבל תוקף פסק דין בבית הדין, אין בו סוף פסוק לכל העניינים שנכרכו בגירושין וצפויה התדיינות נוספת בין הצדדים באותם עניינים – ואין נפקא מינה אם מדובר בענייני רכוש או בעניינים אחרים – כי אז אין זה אלא פסק דין חלקי, וקיימת לבית הדין הרבני סמכות נמשכת להשלים את הדיון, ולדון גם בכל המחלוקות העתידיות בנושאים הנזכרים בהסכם.

מאחר שיש בפנינו טענה של חוסר סמכות, לא נוכל לדון בגופו של ענין עד אשר יוכרע נושא הסמכות, וזהו עניינה של החלטה זו.

ב. דיון

בעניין ההלוואה, נציין שלא נפתח תיק חלוקת רכוש בתהליך הגירושין ונושא ההלוואה לא עלה כלל בדיונים, ועל פי חוק, ביה"ד אכן מנוע מלדון בנושא ההלוואה מחוסר סמכות. בין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כה, בסעיף ו' להסכם הגירושין נכתב: "פרט להנ"ל אין תביעות הדדיות בין הצדדים". לכן לא נדון בנושא ההלוואה כלל. זכותו של הבעל לתבוע את ההלוואה בערכאה המתאימה.

נתמקד רק בבקשות הבעל הקשורות לאכיפת הסכם הגירושין ולחלוקת הזכויות במגרש.

כפי שהוזכר, הסכמת הצדדים אשר קיבל תוקף פס"ד הייתה להעריך את המגרש ע"י שמאי מוסכם, ובעקבות כך להודיע על התמחרות או מכירה לצד ג' המרבה במחיר. הבעל מבקש לאכוף את ההסכם בעת הזו, והאישה טוענת לחוסר סמכות.

מקרה דומה למקרה שלנו, כבר נידון בביה"ד תל אביב-יפו (תיק 313373/3) מיום י"א באייר התשע"א (15.05.2011). באותו מקרה, בהסכם גירושין שקבל תוקף פס"ד הוסכם שהדירה תעבור לידי האישה והיא תשלם את כל המשכנתא, בכפוף להמצאת ערב חילופי לאבי הבעל תוך חודשיים. אחרת, הדירה תימכר למרבה במחיר והתמורה תחלק בשווה לאחר תשלום החובות הרובצים על הדירה. ביה"ד ימנה כונס נכסים לפי דרישת אחד הצדדים.

לאחר הגירושין, הגיש הבעל תביעה שהאישה לא המציאה ערב חלופי כמתחייב, ולכן יש למכור את הדירה. ב"כ האישה טען שלביה"ד אין סמכות לדון.

ביה"ד פסק שיש לו סמכות כיון שפסק הדין שבו אישר את הסכם הגירושין לא סגר סופי את נושא חלוקת הדירה והעניין עדיין תלוי ועומד להכרעה משפטית, וז"ל:

פסק הדין בפרשת סימה אמיר חזר, בין היתר, על הקביעה המשפטית היסודית לפיה מחזיק בית הדין בסמכות שיפוט ראשונית מכוח סמכות שנקנתה כדין, כל עוד לא ניתן באותו ענין פסק דין סופי ובלתי מותנה:

"...כך נתונה סמכות טבועה לערכאה השיפוטית, ולבית הדין בכלל זה, להמשיך ולהחזיק בידיה סמכות שיפוט לגבי נושא התלוי ועומד מלפניה עד לסיומו של ההליך. כל עוד לא ניתן פסק דין סופי, נמשכת סמכות השיפוט עד אשר תסיים ערכאת השיפוט את מלאכתה. משניתן פסק דין סופי ובלתי מותנה, תמה המלאכה" (פרשת סימה אמיר, פסקה 14).

כדי להיוודע אם פסק הדין סיים את הסכסוך בפסק דין סופי ובלתי מותנה, יש לקרוא את פסק הדין ולבחון את הוראותיו. לעניין זה, הסכם גירושין שניתן לו תוקף של פסק דין, כמוהו ככל פסק דין אחר.

במקרה דנן, כפי שניתן להיווכח מתוכנו של ההסכם, הותנה במפורש כי העברת הזכויות בדירה מן הבעל אל האישה, תלויה בפעולות שעל האישה לנקוט תוך פרקי זמן שהוגדרו בהסכם. כן הוסכם, כי אם האישה לא תצליח לפעול כאמור שם, תימכר הדירה וכי כל צד יהיה רשאי לפנות לבית הדין ולבקש מינויו של כונס נכסים. עוד הוסכם במפורש כי בית הדין ידון לאחר הגט בכל הסכסוכים הקשורים לחלוקת הרכוש. המסקנה המתבקשת היא, כי פסק הדין שנתן תוקף להסכם חלוקת הרכוש לא סיים את הסכסוך שבין הצדדים לעניין אופן חלוקת רכוש הצדדים שנכרך בגירושין.

משמע כי ההסכם לעניין הזכויות בדירה, כמוהו כמו כל פסק דין לפירוק שיתוף בדירת בני זוג, אשר בו קובע בית הדין מנגנון מדורג לעניין חלוקת זכויות הצדדים בנכס. במלים אחרות: פסק הדין שנתן תוקף להסכם שבין הצדדים, קבע בד בבד, כי מלאכתו של בית הדין טרם הסתיימה, וכי לשם חלוקת הזכויות בפועל עשוי בית הדין להידרש בעתיד להתדיינויות נוספות בין הצדדים, לרבות מינוי כונס נכסים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נציין שכבר בפרשת סימה לוי כתב כב' השופט חשין חילוק זה (עמ' 607):

"תורה ברורה היא, שגוף בעל סמכות שיפוט ממשיך ומחזיק בידיו סמכות שיפוט על נושא התלוי ועומד לפניו, והוא עד אם נסתיים ההליך. יהא אשר יהא נושא הדיון, התמשכותה של סמכות השיפוט נגזרת מן ההליך שבו מדובר, ובדרכו של ההליך.

הליך שטרם נסתיים – ערכאת שיפוט מחזיקה בסמכות להמשיך ולהידרש לו, ואילו הליך שנסתיים – אותה ערכאת שיפוט סיימה את מלאכתה, היא *FUNCTUS OFFICIO*, והמבקש להידרש שוב לשיפוטה של אותה ערכאה חייב לפתוח בהליך חדש."

די בדברים אלו לקבוע הלכה למעשה בנדו"ד שיש לביה"ד סמכות לדון במינוי שמאי וגמר פירוק השיתוף בדירה, שכן גם כאן נקבע מנגנון מדורג בחלוקת הזכויות בדירה: על הצדדים לבחור שמאי ובעקבות השמאות להודיע לביה"ד על המשך התהליך. בכך, ברור שלא תמה מלאכת ביה"ד בחלוקת המגרש ע"י אישור הסכם הגירושין.

בנוסף, כתבו ביה"ד בחיפה (שם) בעניין מינוי כונס נכסים:

סמכותו של בית הדין הרבני למנות כונס נכסים לצורך ביצוע פסק דין שניתן על ידו, הינה סמכות ראשונית המעוגנת בסעיף 77 לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז 1956. סמכות ראשונית זו קיימת, ככל שמתעורר צורך במינוי כונס נכסים, אף כאשר בית הדין, וכן כאשר צדדים בהסכם גירושין, כלל לא נתנו דעתם מראש לאפשרות כי צורך זה יידרש בעתיד. על אחת כמה וכמה, כאשר הצדדים בעצמם ראו בכך מראש כאפשרות סבירה וציינו זאת במפורש בהסכם שקיבל תוקף של פסק דין.

מסתבר שגם מינוי שמאי מטעם ביה"ד לקדם את מכירת הנכס כלול בסמכות ביה"ד למנות כונס נכסים לפי סעיף 77, כצעד ראשוני, מעבר לטעם העיקרי של המשך סמכות האמור לעיל.

אף שאין צורך נוסף בתיק שלפנינו, הואיל ובא הדבר לידינו נציין שדברי ביה"ד בחיפה (שהזכיר הבעל) נובעים מתוך פס"ד קודם של ביה"ד בחיפה (תיק 531026/9) מיום ה' בכסלו ה'תשע"ג (19.11.2012). שם בירר ביה"ד בפן המשפטי את תיחומו והיקף יישומו של פס"ד סימה לוי, ובאופנים נוספים שיש לביה"ד סמכות לדון בהסכם גירושין שאושר בביה"ד ולאכופ אותו גם לאחר פס"ד לגירושין.

יש להבהיר עוד, שאף שלא נפתח תיק חלוקת רכוש, נושא המגרש נכרך בתביעת הגירושין כאשר הועלה בדיון ובאו עליו להסכמות בפני ביה"ד.

בעניין זה נפנה לפס"ד מביה"ד הגדול בירושלים (תיק 966076/2) מיום כ"ח באייר ה'תשע"ה (17.05.2015), וד"ל:

חלוקת הזכויות בדירות היא מן השאלות, הכרוכות באופן ישיר ואמין בנישואי בני הזוג, המתעוררת עקב התערערות יחסי בני הזוג שהביאה להליך הגירושין, ואשר פתרונה דרוש לשם חיסול יעיל של יחסי בני הזוג המתגרשים (ע"א 139/75 פלדמן נ' פלדמן, פ"ד ל (1) 263, 267).

כדי שבית הדין ירכוש סמכות שיפוט ייחודית בעניין, נדרשת כריכה של ענייני הרכוש בתביעת הגירושין (ראו בג"ץ 8497/00 פייג פלמן נ' פלמן, פ"ד נו (2) 118). אלא שכריכה אינה חייבת להיעשות בדרך פורמלית מוגדרת ואין מניעה לכרוך אף במהלך הדיון או בכל שלב אחר וכל עוד ההליכים לא הגיעו לסיומם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ראו דברי הנשיא השופט א. ברק (בדימ') [בבג"ץ 5679/03](#) פלוני נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו] סעיף 13:

"לטעמי, אין חשיבות של ממש לשאלה כיצד ובאיזו דרך באו לעולם הליכי הכריכה, אם על ידי ציון הדבר בכתב התביעה ואם במהלך ההתדיינות בפני בית הדין הרבני. כריכה אינה חייבת להיעשות בדרך פורמלית מוגדרת."

וכן ראו גם [בבג"ץ 8533/13](#) פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול ואח' [פורסם בנבו] (29.6.2014) פסקה 28 לחוות דעתה של המשנה לנשיא השופטת נאור:

"כפי שנפסק, כריכה אינה חייבת להיעשות בדרך פורמאלית מוגדרת [\(בבג"ץ 5679/03\)](#) הנזכר לעיל, פסקה 13 לפסק דינו של הנשיא א' ברק). כשם שניתן לכרוך סוגיה מסוימת בתביעת הגירושין עצמה, כך אין מניעה לעשות כן במהלך הדיון בפני בית הדין הרבני, בעוד תביעת הגירושין תלויה ועומדת (שם; [בבג"ץ 566/81 עמרני נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד לו \(2\) 1 \(1982\)](#)). לראיה, לא רק התובע גירושין רשאי לכרוך עניינים נספחים לגירושין בתביעתו, כי אם גם הנתבע (ראו, למשל: עניין גורוביץ, עמוד 18)."

גם בתיק שלפנינו, נושא חלוקת הזכויות במגרש עלה בדיון ביום י"ט אדר ה'תשע"ה (10.3.2015), שהוביל להסכם הגירושין האמור, כאשר דנו בו הצדדים וב"כ בפני ביה"ד:

ב"כ האשה: יש פה מגרש סה"כ אין תיק רכוש.

הבעל: הסוגיה פשוטה מאוד. היא אמרה שהיא לא תוכל לרכוש את המגרש לכן יש שתי אפשרויות או שאני ארכוש את המגרש או שהוא ימכר בשוק החופשי. אפשר ששמאי יקבע את הערך [...]

האשה: אמרתי שאני לא יכולה גם לקנות את השטח וגם לבנות. המחיר שהוא מדבר עליו הוא נמוך בהרבה מהצעה של צד ג'. לאחר בדיקת שמאי אני אחשוב אם לקנות את השטח. כל פעם העניין נסחב בגלל משהו אחר. פעם זה גירושין פעם זה הסדרי ראייה ופעם זה רכוש.

ב"כ הבעל: אם יש צד ג' שימכרו לצד ג' למה לסבך עניינים.

בכך חלוקת הזכויות במגרש נכרך בתביעת הגירושין ומלאכת ביה"ד בו טרם תמה, לפיכך יש לביה"ד סמכות לדון בנושא.

עם זה, נחזור ונציין שאף האשה הביעה רצון לגופו של עניין להתקדם בנושא השמאות.

ג. מסקנה

לאור כל הנ"ל, ביה"ד קובע:

- א. יש לביה"ד סמכות לדון בחלוקת הזכויות במגרש הצדדים. סמכות זו כוללת מינוי שמאי אם יהיה צורך בכך, וגם המשך תהליך פירוק השיתוף, כיון שהדבר נשאר "תלוי ועומד לפניו" על פי הסכם הגירושין.
- ב. הצדדים יודיעו תוך 10 ימים על שמאי מוסכם להעריך את המגרש.
- ג. אם לא יסכימו הצדדים על מינוי שמאי ביה"ד יפעל למנות שמאי.
- ד. עלות השמאי תשולם ע"י שני הצדדים בחלקים שווים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ה. בהתאם להערכה הנ"ל, והודעת הצדדים בעקבות כך על רצונם בהתמחרות או מכירה לצד ג', ביה"ד ייתן החלטות ביחס לשאר בקשות הבעל וטענות הצדדים.

ההחלטה מותרת לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של בעלי הדין.

ניתן ביום י"א טבת התשע"ז (09.01.2017).

הרב אברהם צבי גאופטמן

הרב עובדיה חפץ יעקב

הרב אהרן דרשביץ — אב"ד